

Med sporvogn gennem Odense Centrum fortalt på postkort.

Med dette eksponat vil jeg med postkort følge sporvognsruten rundt i Odense fra endestationen ved Sdr. Boulevard til endestationen på Bülowsvej med afstikkere ad sidegaderne. Til højre på planchen er ruten vist på et bykort fra ca. 1915 med anvisning af eksponats disponering. På alle plancher er anvendt uddrag af samme kort som fælles reference.

For ca. 100 år siden var Odense en meget aktiv og hastigt voksende industriby. Det prægede hele byen. Midt i denne periode fik byen i 1911 sin første sporvognsrute. Ruten bandt den indre by sammen. Hovedlinjen startede i syd ved Fruens Bøge og kommunegrænsen til Dalum Sogn, vest om centrum videre mod nord gennem Kongensgade, forbi banegården, ad Nørregade til centrum, igen mod syd via Klaregade til Hunderupvej og endte i Læssøegade. Ruten var på over 5,5 km og blev i 1923 forlænget til Hunderup skov.

Ud over hovedruten vises brevkort fra "Havnelinjen", som blev etableret i 1912. Denne er ligeledes præsenteret i ramme 4.

Primært postkort udgivet i perioden ca. 1900 - 1920 er medtaget. Der er udvalgt 82 postkort med sporvogne til eksponatet. Eksponatet er et uddrag af min samling med postkort fra Odense og omegn. Eksponatet indeholder mange yderst sjældne postkort ud over sporvognskort bl.a. nogle fine butiksmotiver.

Ved de enkelte postkort er oplyst, ca. udgivelses år, forlag, dato for postsendt, fotograf og tryk, hvis oplysningerne kendes. For postkort med sort/hvidt lustryk oplyses tryk ikke.

Anvendt litteratur vedr. postkort: Danske brevkort og postkorts historie 1871-2006, Steffen Riis, 2006. Odense på gamle postkort (1980) og Odense og dør omkring -set på gamle postkort (1981), Richard G. Nielsen samt Vykortets historia, Tryktekniker, Arne Sandstrøm (2015)

De historiske oplysninger er fra litteratur om Odense bys historie, men også og især de mange korte historier på historienhus.dk, som jeg kan anbefale at studere, hvis du vil vide mere om Odense og byens interessante historie samt 4 bøger "Registranten" med registrering af Odense centrums bygninger 1977-1984.

Historien begynder her. Sporene er ved at blive lagt ned på hjørnet af Vestergade og Kongensgade med tre håndværkere foran nogle af byens spidser. ***

Fotobrevkort fra ca. 1911. Ukendt forlag og fotograf. Ubrugt.

Bykort over Odense fra 1904. Kortet er ikke vendt nord/syd, men svarer til det originale bykort.

Postkort fra ca. 1905. Stenders forlag, uden nummer. Ubrugt.

Sjældenhed er vanskelig at dokumentere for postkort (brevkort). Jeg har forsøgt at markere de sjældneste postkort med fra en * til tre *** på baggrund af 15 års erfaring med postkort fra Odense med følgende graduering: * = set under 10 postkort med motivet, ** = set under 5 postkort og *** = set højst 2 med det pågældende motiv. Det skal understreges, at postkort uden * ikke er ensbetydende med, at de ikke er sjældne eller "dyre", men blot at de mindre sjældne end dem med *.

Trykteknikker er anført ved de enkelte postkort. De fire mest almindelige kan illustreres forstørret ca. 8-10 gange op (fra ramme-planche):

Håndkol. lustryk (1-4)	Litografi (3-4)	Ægte foto (2-3)	Kobbertryk (5-8)

Hvis du vil læse historien om sporvognen i Odense, kan du læse mine artikler fra DFT i 2017 her: Del tv. og del 2 th.

Eksponatet følger **sporvognsruten** fra endestation til endestation (A-G) med en afstikker på **Havnelinjen**. Her markeret på kort fra ca. 1940:

Ramme 1 (A-B): Sdr. Boulevard og Søndergade

Ramme 2 (B-C): Vestergade (vest) og Kongensgade

Ramme 3 (C-D): Dronningensgade og Østre Stationsvej til Odense Banegård

Ramme 4 (D-E): Havnelinjen (fra F til H) og Nørregade til Fisketorvet og Overgade

Ramme 5 (E-F): Vestergade (øst), Flakhaven, Albani Torv og Klingenberg,

Ramme 6 (F-G): Skt. Knuds Kirkestræde, Klaregade, Hunderupvej og Bülowsvej

Sdr. Boulevard, endestationen

Sporvognrutens sydvestlige endestation var hele driftsperioden samme sted i Sdr. Boulevards sydlige ende ved Gustav Johannsensvej tæt på grænsen til Dalum Sogn. Herfra var der kort afstand til Fruens Bøge, som var et yndet udflugtsmål allerede fra midten af 1800-tallet. Fra 1930 blev Odense Dyrepark (fra 1933: Odense Zoo) åbnet lige over for endestationen, hvilket var ideelt for såvel Zoo som for passagertallet til sporvognen.

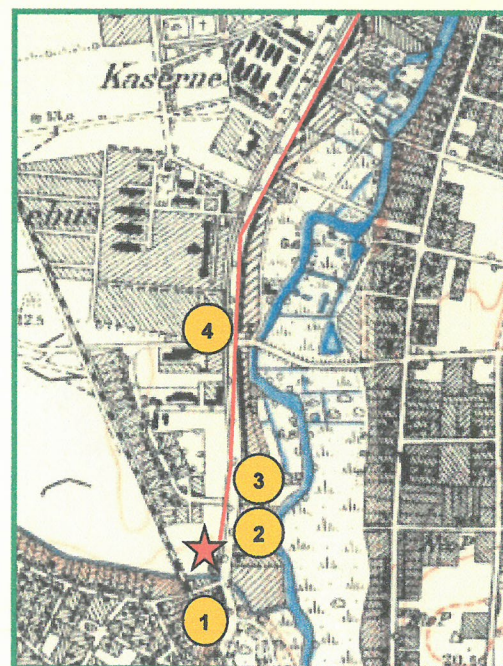

1. Restaurant Bondestuens (Hedehuset) interiør for ca. 100 år siden. Inventar og kakkelovn er udskiftet, men der er fortsat åbent for sultne og især tørstige gæster. **

Brevkort fra ca. 1920. Foto og forlag O. Sørensen, nummer 3060.

1. Restaurant Hedehuset (nederst) set fra nord med en aviskiosk foran. Restauranten er antageligt fra 1911. Restauranten skiftede navn til Bondestuen i 1920. Øverst ses den vestlige indgang til Fruens Bøge lige over for restauranten. ***

Brevkort fra ca. 1915. Foto og forlag O. Sørensen, nummer 2862. Postsendt 09.08.1915.

Endestation ved ★

3. Sdr. Boulevard set mod nord. Helt th. nr. 286, som blev opført i 1912. Husrækken lå parallelt med åen og blev naturligt opført, da der kom en sporvognslinje på den anden side af gaden. *

Brevkort fra ca. 1925. Rudolf Olsen Kunstforlag, nummer 1444.

4. Sdr. Boulevard set mod syd med sporvogn. Th. boligblok opført af Arbejdernes Boligforening i 1923, nr. 43. Tv. ses husrækken fra nr. 244. På grund af få husnumre på boulevardens vestlige side, er der stor forskel på husnumrene på de to sider. **

Brevkort fra ca. 1925. Stenders Forlag, nummer Odense 177. Farvekoloreret lustryk.

2. Odense Zoo's indgangsparti kort efter navneskiftet i 1933. Tilstrømningen af byens borgere til den nye dyrehave var også dengang stor. På åbningsdagen i 1930 kom imponerende 5.600 gæster, og haven er i dag med rette en af landets største turistattraktioner.

Brevkort fra 1935. Odense Papirforretning nr. 443. Postsendt 12.07.1937.

Sdr. Boulevard, sygehuset

På Sdr. Boulevard åbnede det nybyggede "Odense Amt og Bys Sygehus" i 1912. Det var provinsens største, men behovet for yderligere sengepladser voksede stødt. Allerede i 1928 blev sygehuset udvidet igen til 400 pladser, og siden er det blevet udvidet flere gange. Placeringen i udkanten af byen med god plads omkring var ideel, især med sporvognsruten lige foran indgangen.

1. Odense Amts Sygehus var en statelig bygning tegnet af arkitekt G. Laage. Med det nye sygehus fik man for første gang samlet alle sygehusenheder i byen. Sporvognssporet ses foran hegnet.

Brevkort fra ca. 1912. Foto og forlag H. Schmidt. Postsendt 25.09.1912.

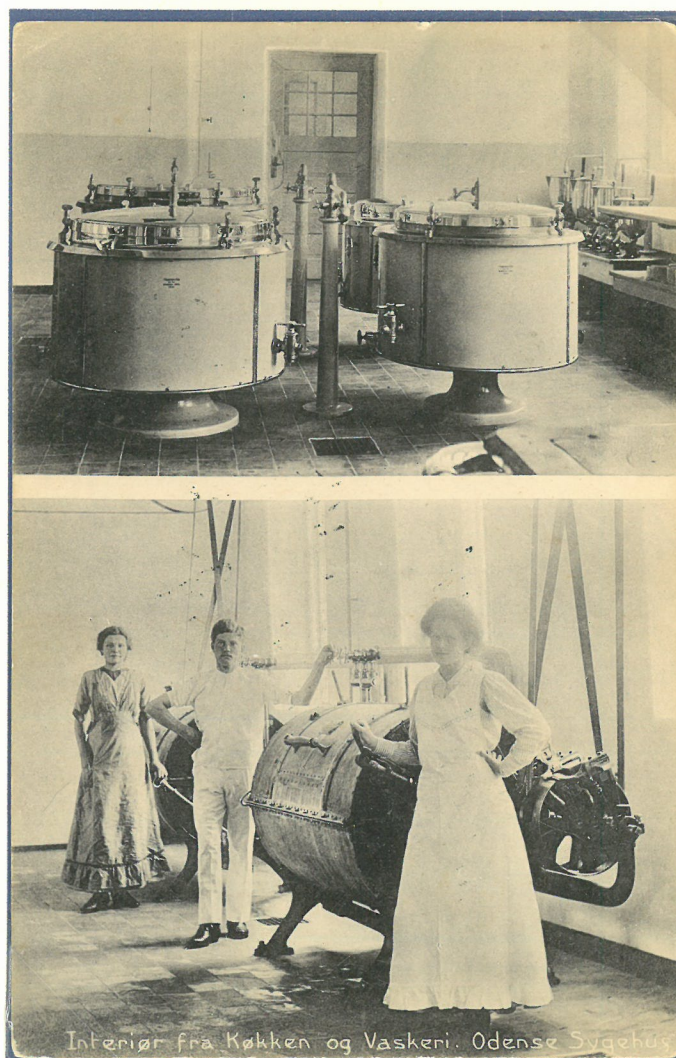
1. To sporvogne passerer hinanden på vigesporet ved sygehuset set fra syd. Th. sporvogn nr. 11. Forrest i billedet ses en ung mand, der er ved at ændre sporskiftet. ***

Brevkort fra ca. 1912. Forlag og fotograf O. Sørensen, nummer 2101. Postsendt 27.04.1914.

1. Patientstue med både patienter, pårørende og sygeplejersker på det nyåbnede sygehus. Alene på den kirurgiske afdeling var der plads til 112 patienter. Sygehuset var opdelt i en kirurgisk og en medicinsk afdeling med hver sin overlæge. ***

Brevkort fra ca. 1912. Foto og forlag M. Koch, nummer 2543. Postsendt 31.01.1915.

1. Sygehuset set fra nord. Forrest vagtbygningen ved indkørslen til sygehusområdet. Som det ses gik sporvognsruten lige forbi indgangen. Sdr. Boulevard 29. *

Brevkort fra ca. 1912. Rasmus Hansens boghandels forlag nummer 8976. Ubrugt. Emitteret kobbertryk. Fotograf er antagelig H. Lønborg.

1. Sygehuset havde naturligvis også et stort køkken og eget vaskeri til servicering af de mange patienter. Det var utvivlsomt noget af det mest moderne på det tidspunkt. ***

Brevkort fra ca. 1912. Foto og forlag O. Sørensen, nummer 29328. Postsendt 15.07.1914.

Sdr. Boulevard, syd for Kastanievej

Sdr. Boulevard er en af byens gamle sydgående veje. Vejen hed oprindeligt "Heden", men skiftede i 1904 navn til Sønder (nu: Søndre eller Sdr.) Boulevard. På gadens østlige side var bebyggelser ned til Odense Å, mens der på vest siden var park og markedsplads. Bebyggelserne bestod af en blanding af lave to etagers huse og højere boligejendomme.

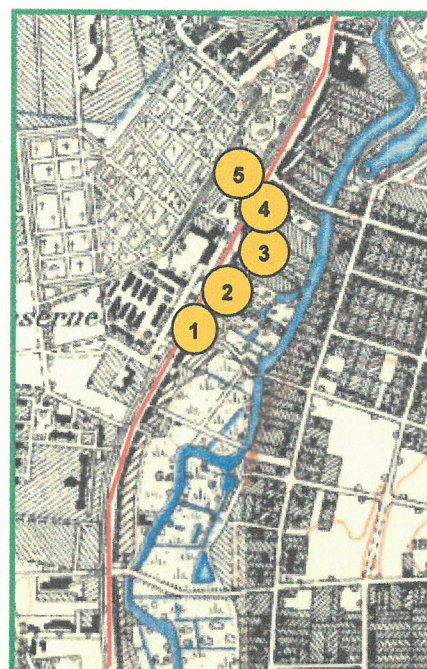
1. Sdr. Boulevard set fra syd med nr. 154 og med hele den østlige husrække. Nr. 154 er opført i 1897 lige over for Odense fodfolkskaserne.

Brevkort fra ca. 1909. W. E. L.s forlag nummer 5686. Postsendt 13.08.1909. Håndkoloreret lustryk.

2. Reklamepostkort for skindhandler J. Storjohann, Sdr. Boulevard 184. Bygningen har i dag nr 148. På bagsiden efterspørges hestehår, kohår, huder og skind samt kreaturben til højeste priser. ***

Brevkort fra ca. 1910. Ubrugt. Privatfremstillet nærmest som visitkort.

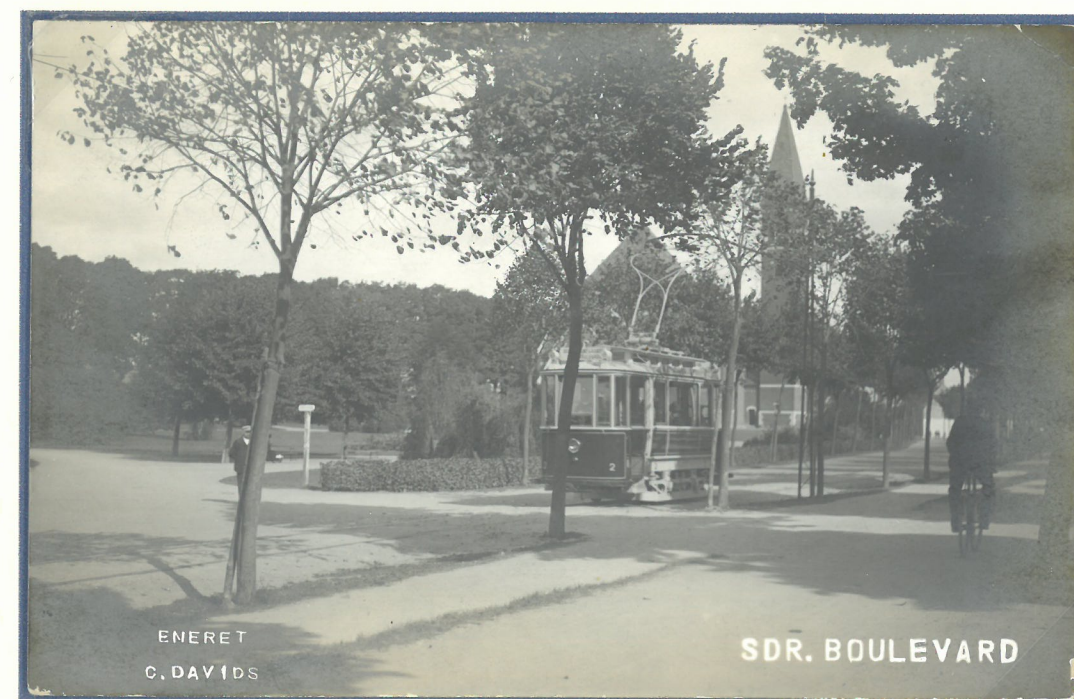
3. Reklamepostkort for cykelhandler Christian Larsen, Sdr. Boulevard 170. Bygningen er i dag revet ned. På bagsiden er trykt jule- og nytårshilsen. ***

Verdenspostforenngens brevkort fra 1910. Postsendt 31.12.1910. Privatfremstillet med julehilsen.

4. Sdr. Boulevard set mod nord ved Kastanievej. Th. ses Sdr. Boulevard 74 med Coloni-alhandel. Det lille hvide hus er senere revet ned, og en større boligblok er bygget i stedet. På det andet hjørne ligger nr. 62. Tv. ses en hestevogn.

Brevkort fra ca. 1924. Stenders Forlag, nummer Odense 39. Postsendt 23.01.1925.

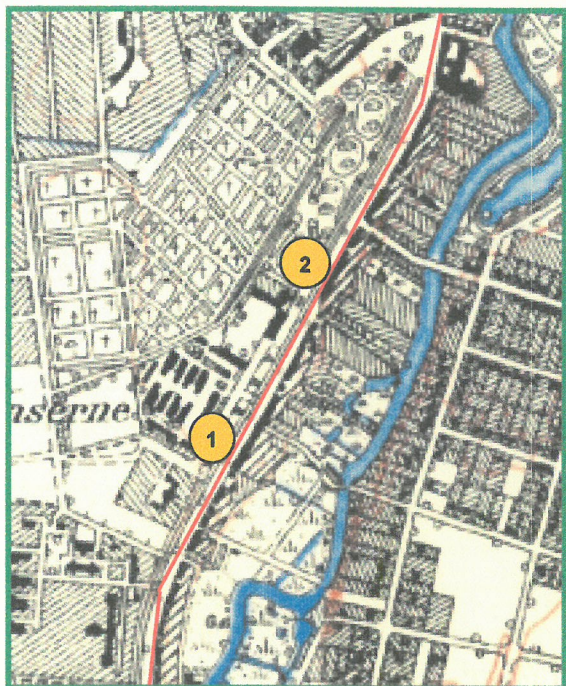
5. Spurvogn 2 kører langs Ansgar Anlæg, der blev indviet i 1902 sammen med kirken. Set mod nord. *

Tidligt fotobrevkort fra ca. 1912. C. Davids forlag, uden nummer. Ubrugt. Ægte fotografi.

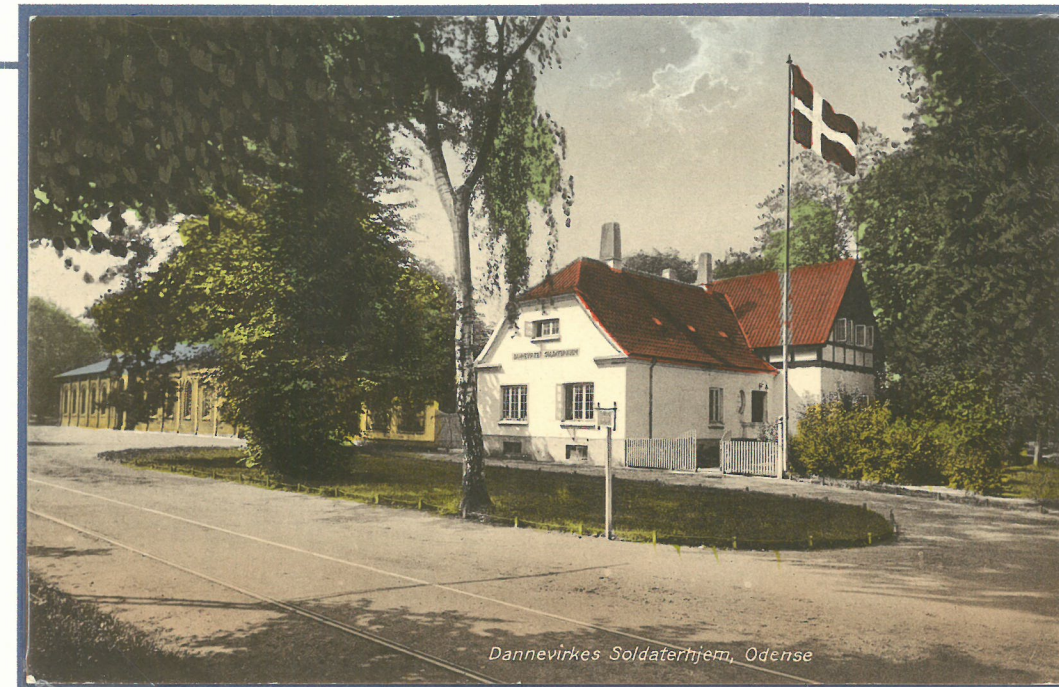
Sdr. Boulevard, kasernen

Odense har været garnisonsby siden 1614. Endvidere har byen og flere af de omkringliggende landsbyer huset rytterkaserner. Soldaterne var indtil slutningen af 1870'erne privat indkvarterede, men de flyttede ind på Rytterkasernen, som blev opført 1874-80. Efter lange forhandlinger mellem byrådet og Krigsministeriet påbegyndtes i 1886 byggeriet af en længe efterspurgt fodfolkskaserne. Den blev opført lidt uden for byen på Heden.

1. Indgangen til Odense Fodfolkskaserne, der blev åbnet i 1892. Få år efter dannede kasernen rammen om 4 bataljoner. Sdr. Boulevard 17-21.

Verdenspostforeningens brevkort fra ca. 1911. J. Pedersens Forlag uden nummer. Postsendt 22.10.2011. Kombinationstryk i farver.

2. Dannevirke Soldaterhjem i Odense blev indviet i 1912 og var indtil kasernens lukning i 2016 ramme om fritids- og sociale aktiviteter for de værnepligtige.

Brevkort fra ca. 1925. J. Chr. Pedersens Kunstforlag, nummer 38. Farvekoloreret lustryk.

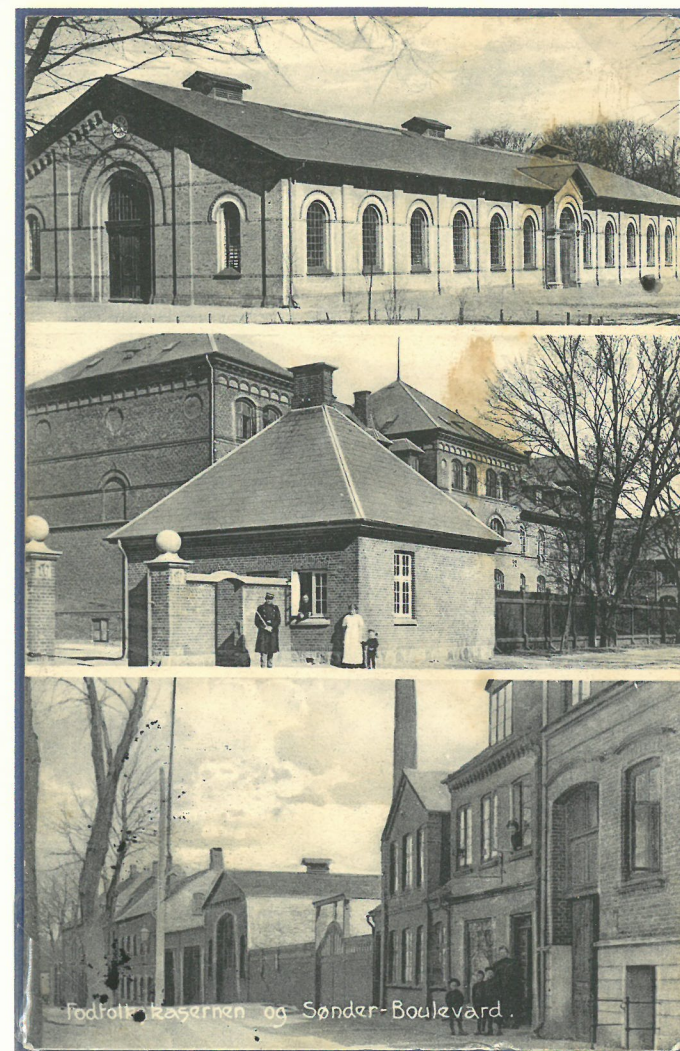
1. Bataljongsgade (Bataljons-gade) på Fodfolkskaserne med masser af liv. I sommerhalvåret var kasernen hjemsted for over 1000 soldater og officerer. ***

Brevkort fra ca. 1910. Mile'ske Boghandels Forlag, uden nummer.

1. Et kompagni er opstillet til gruppebillede foran indgangen til kasernen. Nummer 15.100 i v. hjørne kunne være 1915 løbe nr. 100.

Fotobrevkort fra ca. 1915. Ukendt Forlag, uden nummer.

1. Tre motiver fra fodfolkskaserne, øverst eksercerhuset fra 1870, i midten indgangen med hovedbygningen i baggrunden og nederst (2) fra Sdr. Boulevard nr. 14-18 med Allerup Jernstøberi i baggrunden. **

Brevkort fra ca. 1912. Foto og forlag Otto Sørensen, nummer 24939. Postsendt 29.10.1912.

Sdr. Boulevard, Ansgar kirke

Ansgar Kirke blev i 1902 opført i Ansgar Anlæg i den sydvestligste del af byen. Kirken var den første nye kirke i Odense siden Middelalderen. Kirken ligger ved indgangen til den indre by og skulle bl.a. betjene Vesterbro kvarteret. Kirken blev tegnet vederlagsfrit af arkitekt Niels Jacobsen. Byggeudgifterne blev dækket gennem indsamlinger.

1. Børnene har taget opstilling foran sporvognen. Tv. ses (fra sporvognen) Sdr. Boulevard nr. 16-26 fra syd, der blev opført i 1802-1839. *

Verdenspostforeningen brevkort fra 1911. J. Petersens forlag, uden nummer. Postsendt 07.12 1911.

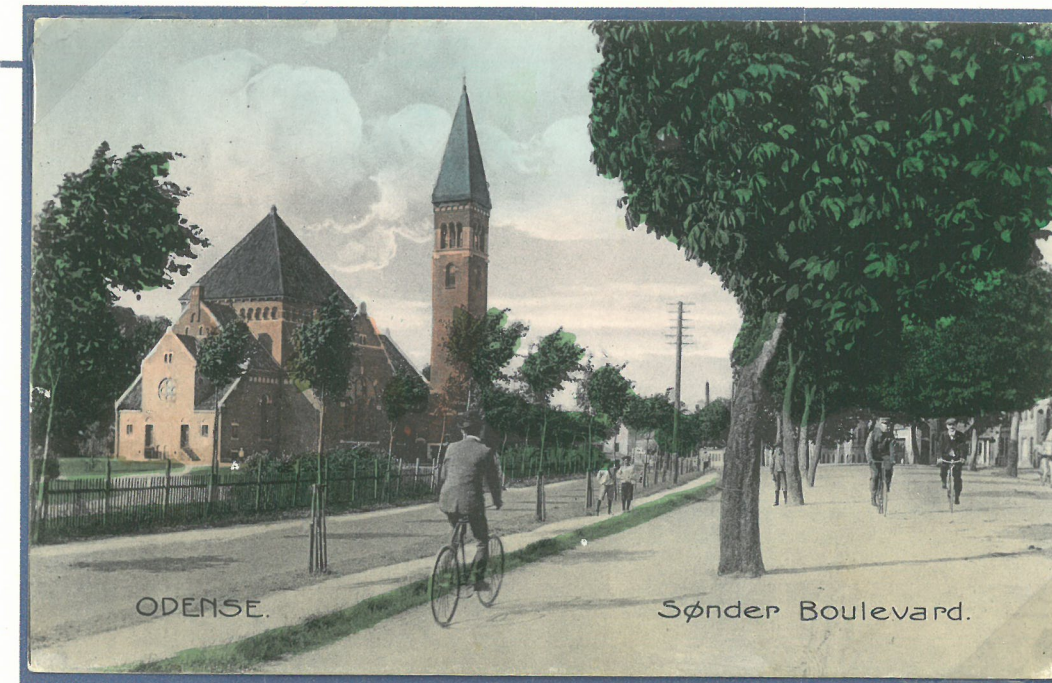
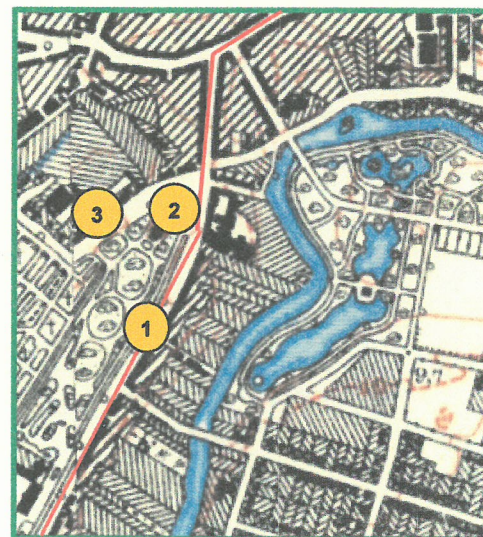
1. Soldaterparade mod syd på vej til Fodfolkskasernen. Der er mange gående og cyklende, der følger paraden. Mellem træerne skimtes to sporvogne. ***

Brevkort fra ca. 1913. Ukendt antageligt privat forlag. Postsendt 02.08.1913.

2. Ansgar Kirke set mod syd. Kirken har et 45 m højt tårn.

Verdensforeningen brevkort fra ca. 1904. Stenders Forlag, nummer 917. Farvekoloreret lustryk

1. På Sdr. Boulevard blev Danmarks første cykelsti anlagt sammen med en bred kørevej og ridedsti. Sporvognslinjen blev anlagt på vejen tv. for cyklisten, set mod nord.

Håndkoloreret brevkort fra ca. 1908. Stenders forlag nummer 8976. Postsendt 24.05 1908. Håndkoloreret lustryk.

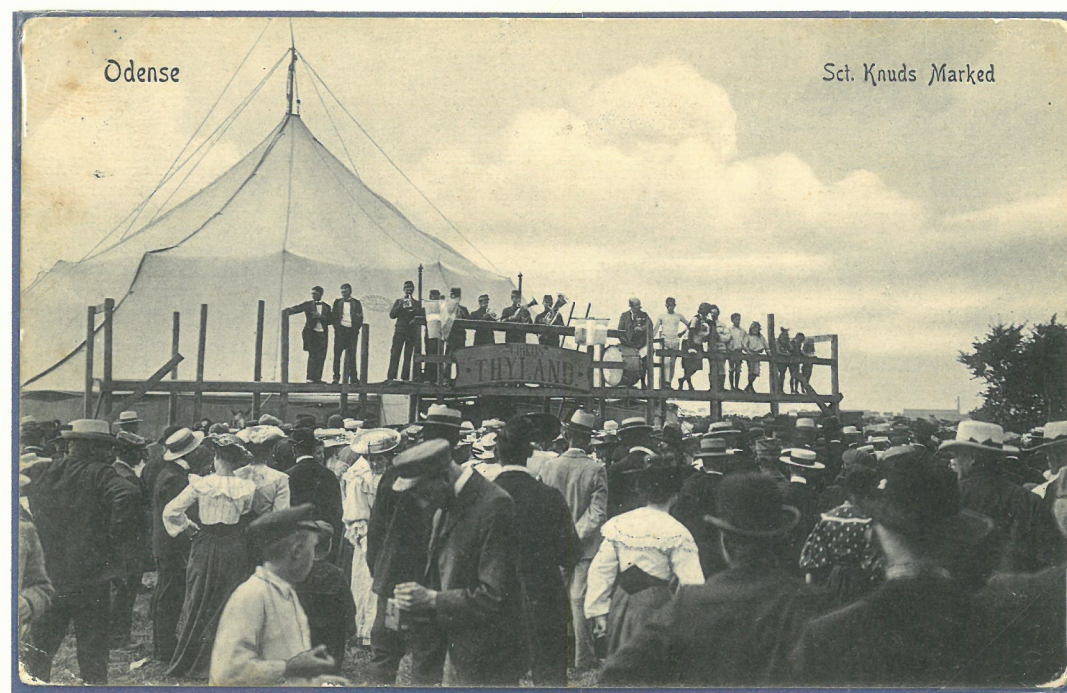
3. Nordvest for kirken lå Kirkegaards Alle, der var en gammel gade nord for Assistens Kirkegården og senere Ansgar Kirke. Kirkegårds Allé set mod øst med mange børn og voksne opstillet foran nr. 31b, som blev opført i 1901.

Brevkort fra 1911. H.H.O.'s forlag, nummer 5401. Postsendt 29.10.1913.

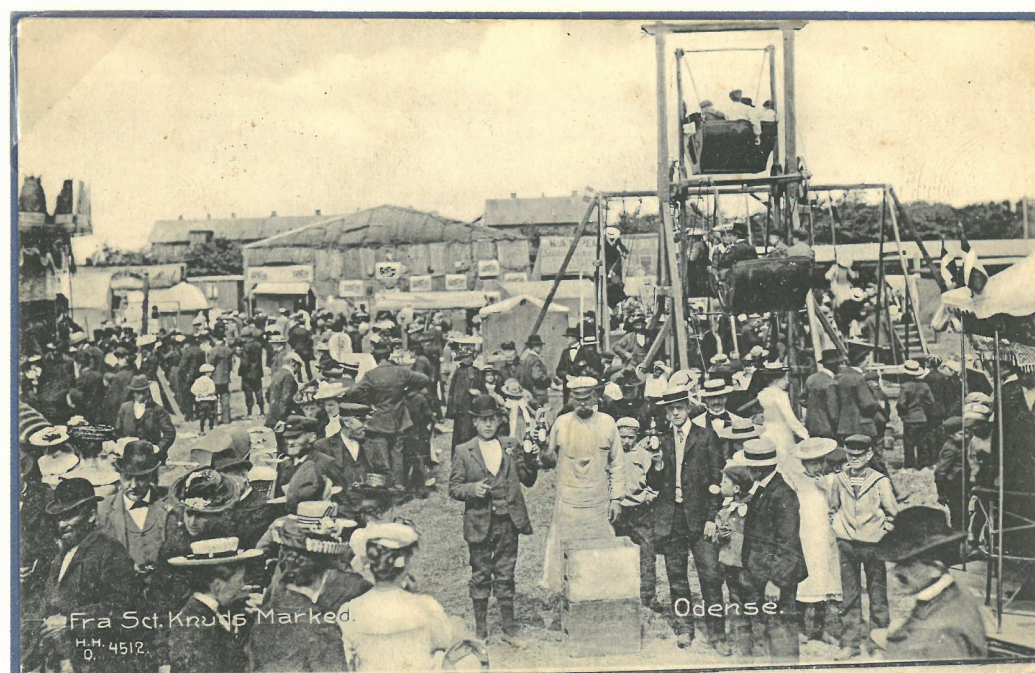
Sdr. Boulevard, Ansgar Anlæg og Søndergade mod syd

Sdr. Boulevard starter mod nord som forlængelse af Søndergade. Mod øst lå en af byens store jernstøberier "M. P. Allerups Jernstøberi og Maskinfabrik", der helt dominerede i dette område lige ved siden af Ansgar Kirke. I anlægget bag kirken lå Markedspladsen, hvor Skt. Knuds Marked blev afholdt en gang om året frem til ca. 1910. Markedet blev flyttet til Sortebrødre Plads, da man anså markedet uforeneligt med sporvognskørslen ved pladsen.

1. Skt. Knuds Marked var både boder med kræmmerhandel og markedsgøgl på markedspladsen ved Heden. Her præsenterer Cirkus Thyland sine artister. Cirkuset skiftede i 1889 navn til Cirkus Miehe efter stifteren, cirkusmusiker Heinrich Miehe. ***

Brevkort fra ca. 1907. Peter Alstrups Kunstforlag, nummer 3990. Postsendt 02.07.1907.

1. Skt. Knuds Marked tiltrak byens borgere i alle aldre. De fleste i fineste tøj og herrerne med sommerhatte. Luftgyngen tiltrak tydeligvis mange mennesker.

Verdenspostforeningens brevkort fra ca. 1907, H. H. O.'s forlag, nummer 4512. Postsendt 09.07.1907. ***

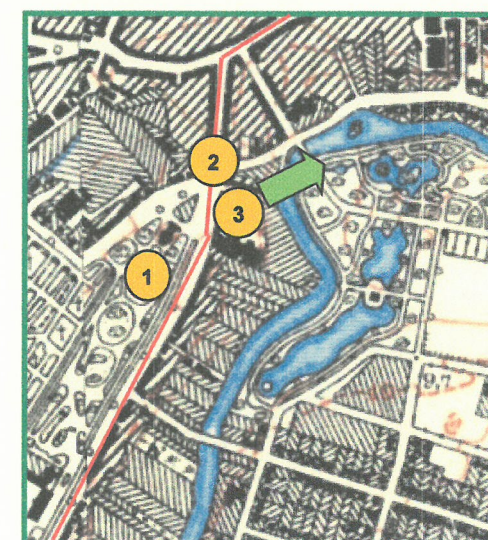
2. Søndergade set fra syd med sporvogn nr. 1. Tv. Søndergade 17, som blev opført i 1854 til maskinværksted, savmølle og barkmølle af Allerups Jernstøberi. Ombygget i 1886 med yderligere etage til brug for dampvæveri. Ombygget igen i ca. 1910 til frølager.

Brevkort fra ca. 1920. Stenders forlag, Odense nr. 31. Ubrugt.

3. Tegnet kort med udsigt over byen antageligt fra et tagvindue hos M. P. Allerups Jernstøberi (pilen). I midten t.v. ses broen til Filosogangen. Antageligt tegnet omkring 1900. *

Farvekoloreret brevkort fra ca. 1905. Stenders forlag nr. 2985. Postsendt 01.11.1908. Fotogravure og lustryk. Ukendt tegner.

2. Foto fra syd op ad Søndergade. T.v. Søndergade 17 med stor tekst for "Søndergades Dampvæveri". Bygningerne t.h. blev revet ned i forbindelse med anlæggelsen af Filosogangen som trafikvej i 1910.

Brevkort fra ca. 1908. W.E.L.'s forlag uden nummer. Ubrugt.

Søndergade nord og Vestergade vest

Byens vestlige udkant var i 1801 - 1851 markeret ved Vestre Port. Søndergade lå lige uden for byporten og var vejen mod syd til Dalum og videre mod Faaborg og Assens. Gadens østlige side blev hovedsageligt bygget i årene 1801-06, mens vest siden drypvist kom til de følgende 100 år. Fra Vestre Port gik Vesterbro mod vest. Fra slutningen af 1700-tallet var Vesterbro hovedvejen mod vest og Middelfart.

1. Søndergade Trikotageforretning i nr. 14. På adressesiden er en hilsen fra adressen til afsenders søster. V. Møller med indgang fra porten solgte markfrø. Ejendommen blev oprindeligt opført i 1803 og fik første sal lagt på i 1873. ***

Brevkort fra ca. 1920. Ukendt forlag. Ej postsendt.

2. Søndergade set mod syd. Tv. Søndergade 2, der lå på hjørnet til Vestergade. Det røde hus til højre, som i virkeligheden er grågult, er nr. 5 og husede et gæstgiveri.

Farvekoloreret brevkort i dårlig teknisk kvalitet fra ca. 1908. C. Stenders forlag, nummer 12876. Postsendt 11.07.1909. Håndkoloreret lustryk.

1. Sporvogn nr. 2 kører mod syd ad Søndergade set mod nord. Skilt foran "Hovedbane-gården Fruens Bøge". Tv. ses Søndergade 1 og den høje hjørnebygning Vesterbro 2.

Tidligt fotobrevkort fra ca. 1912. C. Davids forlag, uden nummer. Ubrugt. Ægte fotografi.

2. Brevkort mod vest fra Søndergades nordlige ende. Den gamle byport lå ud for bygningen tv., Vesterbro 2. I butikken holder cykelhandler Brdr. Ellegaard til, hvoraf den ene var cykelverdensmesteren Thorvald Ellegaard.

Brevkort fra ca. 1912. C. Zebits forlag, uden nummer. Ubrugt. Fotograf: Schmidt, Odense.

En af Danmarks allerstørste cykelstjerner var lokale Thorvald Ellegaard, der blev verdensmester 6 gange i 1901-11. Sammen med sin bror drev han samtidig cykelforretning på hjørnet af Søndergade og Vesterbro. I 1902 fik sit andet af i alt 6 verdensmesterskaber i sprint for professionelle. ***

Brevkort fra 1902. Ubrugt og uden udgiveroplysninger.

